

VEGÅRSHEI
KOMMUNE

Plan for psykisk helse og rus

Vegårshei kommune 2024-2028

TEMA: Forebygging	Versjon:	Godkjent dato:	Revisjon dato:
Utarbeidet av: GKS	Dato	Sign.:	Sign.:

Innhold

1.0 Innledning	2
1.2 Bakgrunn	2
1.2 Planens mål og innhold	2
2.0 Nasjonale og kommunale forhold	3
2.1 Lovgrunnlag	3
2.2 Nasjonale mål og strategier	4
2.3 Kommunes mål og strategier	4
2.4 Brukermedvirkning	5
2.5 Forebygging	6
2.6 Innsatstrappa	7
3.0 Begrepsavklaringer	8
3.1 Rusmiddel	8
Rusmidler er stoffer som gir opplevelser av rus, samt forskjellige andre symptomer og tegn på for eksempel stimulering av sentralnervesystemet (med økt våkenhet, økt selvfølelse, nedsatt appetitt), demping av sentralnervesystemet (sløvhets, søvnighet, bevisstløshet) eller hallusinasjoner og andre psykosesyntomer. Alle rusmidler har det til felles at bruken av dem kan føre til utvikling av rusmiddelavhengighet, og forskjellige typer rusmiddelskader (Store norske leksikon)	8
3.2 Rusmiddelavhengighet	8
3.3 Psykisk helse	8
3.4 Psykiske plager	8
3.5 Psykiske lidelser	8
3.6 Rusmisbruk og psykisk lidelse	9
3.7 Barn som pårørende	9
4.0 Psykisk helse og rus nasjonalt	9
4.1 Alkohol	9
4.2 Tobakk og snus	10
4.3 Illegale rusmidler	10
4.4 Vanedannende legemidler	10
5.0 Lokale forhold	11
5.1 Status i kommunen	11
6.0 Tjenester i kommunen	14
7.0 Samarbeidsfora	17
8.0 Samarbeidspartnere utenfor kommunen	18
9.0 Tiltak	18
10.0 Tiltak under oppstart/planlegging	24

11.0 Behov fremover	25
12.0 Evaluering.....	26
12.0 Evaluering	

1.0 Innledning

1.2 Bakgrunn

Det som nå er plan for psykisk helse og rus het tidligere rusmiddelpolitisk handlingsplan. Vegårshei kommunestyre vedtok i K-sak 65/97 at det skulle utarbeides en rusmiddelpolitisk handlingsplan for kommunen. Planen skulle legges til grunn for beslutninger som kan ha ruspolitiske konsekvenser. Vegårshei kommune hadde fra 2012-2016 og 2016-2020 en rusmiddelpolitisk handlingsplan. Etter anbefalinger i veileder for kommunalt psykisk helsearbeid «sammen om mestring» ble det laget en felles plan for psykisk helse og rus i Vegårshei kommune fra 2020 til 2024. Denne planen er en oppfølging av denne.

Planen er utarbeidet med innspill fra BTI arbeidsgruppe (bedre tverrfaglig innsats), seksjonsleder, kommuneoverlege, NAV Øst i Agder, politiet, barneverntjenesten Øst i Agder og ulike tjenester i kommunen.

Planer har vært på høring hos kommunenes ledergruppe, ungdomsrådet, foreldreutvalg for skole og barnehage, hovedtillitsvalgte i Vegårshei kommune, Oppvekstforum, Vegårshei frivilligsentral, råd for personer med funksjonsnedsettelse og eldreråd.

1.2 Planens mål og innhold

Plan for psykisk helse og rus må sees i sammenheng med flere av kommunens eksisterende planer. Disse planene er Vegårshei kommune sin kommuneplan, samfunnsdelen, Plan for å forbygge omsorgssvikt og atferdsvansker, folkehelseplanen, Plan for å forebygge selvmord, Handlingsplan mot vold i nære relasjoner, boligsosial handlingsplan samt beredskapsplan mot vold og trusler i skolen.

Planen kan ved første øyekast kanskje se «stor og tung» ut. Det kan være fort å tenke at dette er en plan som kun handler om den brukergruppen som får oppfølging fra tjenesten for Psykisk helse og rus. Regjeringens strategi for god psykisk helse «mestre hele livet» har fem hovedmål: 1. Psykisk helse skal være en likeverdig del av folkehelsearbeidet 2. Inkludering, tilhørighet og deltakelse i samfunnet for alle 3. Pasientens helse- og omsorgstjeneste 4. Styrket kunnskap, kvalitet, forskning og innovasjon i folkehelsearbeidet og i tjenestene 5. Fremme god psykisk helse hos barn og ung.

På bakgrunn av denne strategien ser vi psykisk helse og rus i en større sammenheng.

Planen tar for seg både nasjonale og lokale forhold knyttet til psykisk helse og rus utfordringer, den viser hvilke tjenester i kommunen som jobber med temaet og til slutt omhandles tiltak.

I Vegårshei kommune er det fokus på samarbeid og samhandling med og rundt den det gjelder. For alle tjenestene er den grunnleggende tanken «hva er viktig for deg»?

Innenfor fagfeltet psykisk helse og rus forventes det økt press, det er flere tjenester i kommunen som skal være med å ivareta dette. Kompetanse og tilstrekkelige ressurser er viktig for å opprettholde et godt tilbud til brukergruppen. Forebygging og tidlig intervensjon i forhold til psykiske lidelser og rusproblematikk er viktig for alle aldersgrupper, men arbeidet ovenfor barn og unge står i en særstilling. Nasjonal veileder for psykisk helsearbeid barn og unge presiserer kommunens «sørge for ansvar» når det gjelder psykisk helsetjeneste til barn og unge.

Å se hverandre, å bry seg og å tørre spørre hvordan noen har det kan være med å bidra til god psykisk helse. Her kan vi alle bidra, enten som tjenesteutøver, kollega, frivillig, venn eller familie.

2.0 Nasjonale og kommunale forhold

2.1 Lovgrunnlag

Ifølge Folkehelseloven skal kommunen iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk. Plan for psykisk helse og rus må forankres i kommunens folkehelsearbeid.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) fra 01.01.2010:

Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) fra 01.07.2012:

I loven heter det at kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne. Kommunen skal ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning.

Andre lover som styrer kommunens ansvar i forhold til oppgaver innenfor rusfeltet og psykisk helse er:

- Lov om pasient- og brukerrettigheter
- Lov om psykisk helsevern
- Lov om spesialisthelsetjenesten
- Lov om vern av smittsomme sykdommer
- Pasientjournalloven
- Helsepersonelloven
- Lov om barneverntjenester
- Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern

- Lov om tannhelsetjeneste
- Lov om helsepersonell
- Lov om introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger
- Lov om barnehager
- Opplæringsloven

2.2 Nasjonale mål og strategier

I tillegg til lovverket finnes det flere veiledere, faglige retningslinjer og nasjonale pasientforløp. Noen sentrale dokumenter fra er:

- Veileder «Sammen om mestring»
- «Nasjonal retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidige ruslidelse og psykiske lidelse» (RPO-retningslinjen).
- Veilederen «Rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator»
- Veilederen «Kommunens oppfølging av pasienter og brukere med store og sammensatte behov»
- Veileder for pårørendearbeid i helse- og omsorgstjenesten»
- Nasjonal veileder psykisk helsearbeid barn og unge
- Nasjonal helse- og samhandlingsplan
- Lov om endring i velferdslovgivningen (samarbeid, samhandling og barnekoordinator)
- Opptappingsplanen for barn og unges psykiske helse
- Stortingsmelding 6, Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap
- Nasjonale faglige retningslinjer for helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- NOU 2017:12 Svik og svikt
- Nasjonalfaglig retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge

I 2019 ble det innført flere pakkeforløp for barn, unge og voksne innen psykisk helse og rus. Disse byttet i navn til nasjonalt pasientforløp i 2022. Målet med nasjonalt pasientforløp er å sikre helhetlig og forutsigbart behandlingsforløp, uten unødvendig ventetid. I tillegg er det mål om økt brukermedvirkning og brukertilfredshet (Helsenorge.no)

2.3 Kommunes mål og strategier

Kommunens hovedmål i forhold til folkehelse: Legge til rette for trivsel og god folkehelse i befolkningen. God helse gjennom hele livet! Forebygge mer – behandle mindre.

Kommunens visjon i forhold til rusmidler: Ingen bruk av narkotika og lavt alkoholbruk og tobakksbruk hos befolkningen.

Delmål:

- Gi barn og unge oppvekstmiljøer med god tilhørighet, stabilitet og trygghet, herunder å skape gode aktivitetstilbud til barn og unge i bygda samt sikre at alle får tilgang til tilbudet.
- Forebygge rus og sosiale problemer blant innbyggere.
- Sikre at skjenking av alkoholholdig drikke skjer på en måte som at skadevirkningene blir avgrenset og at sosialt hensyn blir ivarettatt
- Utsette debut av alkohol og nikotin lengst mulig

- Skape dialog mellom foreldre og det offentlige vedrørende rus og forebyggende arbeid.
- Informere barn, unge og foreldre om konsekvenser av rus, tobakk og alkohol.
- Være en inkluderende kommune med inkluderende sosiale møteplasser.
- Tverrfaglig samarbeid på tvers av profesjoner.

(Kommuneplan Vegårshei 2014 – 2025, samfunnsdel)

2.4 Brukermedvirkning

Brukermedvirkning er et sentralt prinsipp som er nedfelt i flere lover, blant annet i bruker- og pasientrettighetsloven, helse- og omsorgstjenesteloven og lov om arbeids- og velferdsforvaltningen. Brukermedvirkning har som mål å bedre kvaliteten på tjenestene ved at brukerne får reell innflytelse på valg og utforming av tjenestetilbudet. Brukermedvirkning innebærer at tjenestetilbudet så langt som mulig utformes i samarbeid med brukeren, og at det legges stor vekt på hva brukeren ønsker. I Vegårshei kommune ønsker vi å ta brukene på alvor. Den kompetansen hver enkelt bruker av tjenestene sitter på, er verdifull for oss. Brukernes stemme skal blant annet høres på følgende måte:

Brukermedvirkning på individnivå (omhandler den det gjelder):

- Innflytelse på egen behandling og oppfølging
- Deltagelse i tverrfaglige drøftingsmøter som omhandler en selv eller barna
- Tilstrekkelig med informasjon til brukere, både i direkte kontakt med hjelpeapparatet, og via kommunens nettsider
- Individuell plan
- Koordinator

I Psykisk helse og rus- tjenesten brukes tilbakemeldingsverktøyet FIT. FIT (Feedback Informed Treatment) er et tilbakemeldingsverktøy hvor behandler setter brukerens perspektiv i fokus og samtidig evaluerer effekten av eget arbeid.

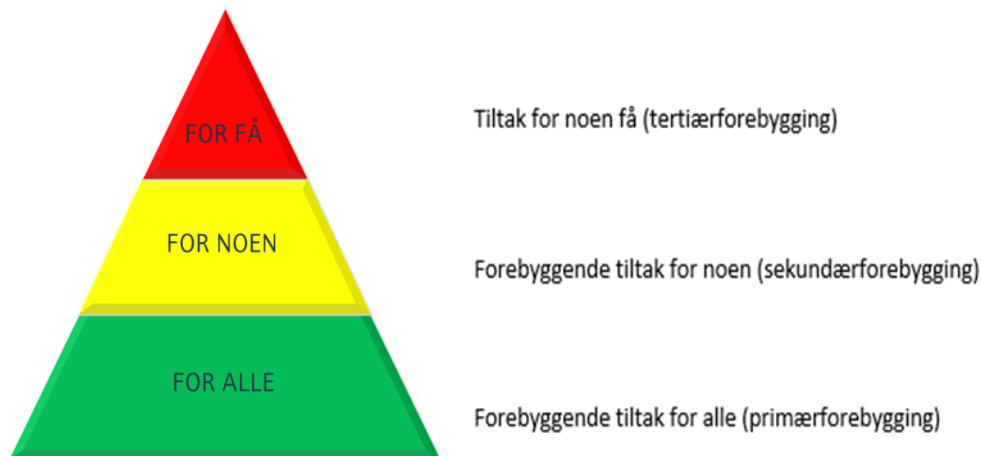
Brukermedvirkning på systemnivå:

- Ungdataundersøkelsen
- Elevundersøkelsen
- Brukerundersøkelse NAV
- Foreldreutvalg skolen
- Foreldreutvalg barnehagen
- Ungdomsråd
- Elevråd
- Eldreråd
- Råd for personer med funksjonsnedsettelse og eldreråd.

2.5 Forebygging

Forebygging er en betegnelse på tenkning og tiltak som spenner vidt fra forsøk på å eliminere eller begrense en uønsket utvikling til tiltak som fremmer livskvalitet og mestring. Forebygging dreier seg altså både om å "vanne roser" (helsefremmende) og "luke ugress" (sykdomsforebyggende).
(forebygging.no)

Primærforebygging:

Begrepet brukes om det generelle forebyggende arbeidet. Innsatsen rettes mot alle og skal hindre at problemer eller negativ utvikling oppstår.

Sekundærforebygging:

Innsats som retter seg mot grupper hvor det finnes høy risiko for at vansker kan oppstå eller hvor det er tendenser til vansker.

Tertiærforebygging:

Innsats som forsøker å hindre, snu eller begrense konsekvenser av et etablert problem eller negativ utvikling som har oppstått. Problemet er identifisert.

(Forebyggende innsats for barn og unge, Rundskriv Ø – 16/2018)

Helsefremmede arbeid er tiltak som iverksettes før det har oppstått et problem og i hovedsak utvikles og drives av andre sektorer enn helse. Forebyggende arbeid er tiltak som bygger på identifisering av problemer, minimering av risikofaktorer og fremme beskyttelsesfaktorer.

(Folkehelsedag; Statsforvalteren i Agder, 2024)

Ser vi forebyggingstrekanten inn i disse definisjonene blir primærforebygging helsefremmende tiltak, og sekundær og tertiærforebygging forebyggende tiltak.

2.6 Innsatstrappa

I Vegårshei kommune er det startet arbeid med helhetlig innsatstrapp, denne kan sees i sammenheng med forebyggingstrekanten hvor man ønsker at innsats skyves lengst mulig ned.

Formålet med den helhetlige innsatstrappa:

- Synliggjøre at tiltak i ulik grad griper inn i folks liv
- Oversikt over kommunens tilbud på de ulike trinnene, og tydeliggjøre forventninger til tjenestene – og til innbyggerne
- Modell for å prioritere aktiviteter og innsats
- Kommunikasjon som samsvarer med innsatstrappas intensjon, bidrar til forventningsavklaring med innbyggerne om kommunale tjenester
- Oversikt over ressursbruk på de ulike tjenestenivåene
- Grunnlag for strategisk planlegging og tjenesteutvikling
- Utgangspunkt for økonomisk planlegging og styring
- **Bidra til at kommunen satser mer på forebyggende tiltak, og høster gevinst i form av redusert behov for omfattende helse- og omsorgstjenester**
- Underlag for en mer presis dialog mellom politikk og administrasjon

3.0 Begrepsavklaringer

3.1 Rusmiddel

Rusmidler er stoffer som gir opplevelser av rus, samt forskjellige andre symptomer og tegn på for eksempel stimulering av sentralnervesystemet (med økt våkenhet, økt selvfølelse, nedsatt appetitt), demping av sentralnervesystemet (sløvheter, søvnighet, bevisstløshet) eller hallusinasjoner og andre psykosesyntomer. Alle rusmidler har det til felles at bruken av dem kan føre til utvikling av rusmiddelavhengighet, og forskjellige typer rusmiddelskader (Store norske leksikon)

3.2 Rusmiddelavhengighet

Rusmiddelavhengighet kjennetegnes av at brukeren har et sterkt ønske om å innta rusmiddelet og har vansker med å kontrollere bruken. Brukeren opprettholder bruken til tross for skadelige konsekvenser, og prioriterer rusmiddelinntak foran andre aktiviteter og forpliktelser.

Rusmiddelavhengighet innebærer også behov for økende doser (toleranseutvikling) og noen ganger avvenningssyntomer (abstinenser). Disse symptomene varierer med type rusmiddel og omfang. (FHI – Rusbrukslidelser i Norge)

3.3 Psykisk helse

Ifølge Verdens helseorganisasjon er psykisk helse: «- en tilstand av velvære der individet kan realisere sine muligheter, kan håndtere normale stress-situasjoner i livet, kan arbeide på en fruktbar og produktiv måte og er i stand til å bidra overfor andre og i samfunnet» (store norske leksikon)

3.4 Psykiske plager

Psykiske plager beskriver plager som for eksempel engstelse, nedstemthet og uro. Psykiske plager kan ses på som vanlige variasjoner i atferd og følelsesliv, ofte knyttet til hendelser og erfaringer. Plagene kan gi ulik grad av symptombelastning, fra lette til sterkere plager, uten at det nødvendigvis karakteriseres som en lidelse.

Forekomst:

- 10 til 30 prosent av kvinner rapporterer om psykiske plager.
- Andelen hos kvinner er høyest i alderen 20-29 år, og høy hos kvinner 30-39 år.
- 10 til 20 prosent av menn rapporterer om psykiske plager.
- Andelen hos menn er høyest blant 20-39-åringene.

(Folkehelseinstituttet)

3.5 Psykiske lidelser

Psykiske lidelser blir først brukt når symptombelastningen er stor, varer over tid og er av en slik karakter at kriteriene for en klinisk diagnose er oppfylt. Psykiske lidelser omfatter ulike diagnoser, som angst, depresjon, ADHD, schizofreni og bipolar lidelse, med ulike symptomer. Ved psykiske lidelser foreligger det som oftest et uttalt tap av funksjon, for eksempel i forhold til jobb, skole og familie

Forekomst:

- Om lag 15 prosent vil få en angstlidelse i løpet av et år (FHI, 2018).
- Om lag én av ti vil få en depressiv lidelse i løpet av et år (FHI, 2018).
- Om lag 1–3,5 prosent vil få en psykoselidelse i løpet av livet (Kringlen, Torgersen, & Cramer, 2001; Perala et al., 2007).

Forekomst hos barn og unge:

- Norske undersøkelsene viser at omkring 7 prosent av barn og ungdom i alderen 8-10 år (Heiervang et al., 2007) har en psykisk lidelse.
- En oppfølging av deltakerne i Barn i Bergen undersøkelsen viste at rundt 7 prosent av 10-14 åringer har en psykisk lidelse, og 11 prosent av disse tilfredsstilte kriteriene for mer enn én samtidig psykisk lidelse (Bøe et al., 2021).

(Folkehelseinstituttet)

3.6 Rusmisbruk og psykisk lidelse

Dobbeltdiagnose innen rus og psykisk helse kalles ofte ROP-lidelse. Det er en diagnose på mennesker som har en psykisk lidelse samtidig som de har en ruslidelse.

3.7 Barn som pårørende

Mange barn av foreldre med psykiske lidelser eller rusproblemer vil oppleve hyppige negative hendelser i hverdagen, som isolert sett er mindre alvorlige, men som i sum kan gi en vedvarende og negativ belastning for barna. Barn av foreldre med psykiske lidelser eller rusmisbruk har forhøyet risiko for å oppleve omsorgssvikt og mishandling. Barn av foreldre med psykiske lidelser eller rusmisbruk har omtrent fordoblet risiko for en rekke alvorlige negative følger, sammenlignet med barn som har foreldre uten slike lidelser. (Barn av foreldre med psykiske lidelser eller alkoholmisbruk-omfang og konsekvenser, Fartein Ask Torvik og Kamilla Rognmo, Rapport 2011:4, Nasjonalt folkehelseinstitutt).

4.0 Psykisk helse og rus nasjonalt

4.1 Alkohol

Alkohol er det mest brukte rusmidlet i den vestlige verden. Alkoholholdige drikker deles inn i tre grupper; øl, vin og brennevin. I tillegg har vi fruktdrikker med cider og såkalt "rusbrus".

Alkoholbruk i Norge, voksne:

- Åtte av ti har drukket alkohol siste år og halvparten har drukket 6 eller flere alkoholenheter ved samme anledning. Disse målene har vært stabile i perioden 2012-2023.
- Menn drikker mer, oftere og mer risikofylt enn kvinner.
- Eldre drikker oftere enn yngre, men de har et mindre risikofylt drikkemønster.
- Høyt utdanningsnivå og høy inntekt er forbundet med høyere drikkefrekvens, men lavere omfang av risikofylt drikking.
- Tre av fire drikker kun i helgene.

Alkoholbruk i Norge, ungdom:

- Om lag 50 % av norske 15-16-åringer har drukket alkohol det siste året, og en av fem svarte at de har vært fulle.
- Det er generelt små forskjeller i alkoholbruk mellom jenter og gutter.
- Sammenliknet med Europa ellers, er andelen norske 15-16-åringer som drikker alkohol lav. (Folkehelseinstituttet, 2023)

4.2 Tobakk og snus

- I den voksne befolkningen bruker ca. 30% enten røyk eller snus
- Dagligrøyking blant menn har vist en jevn nedgang over de siste fire tiårene. Blant kvinner var andelen dagligrøykere stabil fra 1970-tallet og fram til slutten av 1990-tallet før den begynte å synke.
- Dagligrøyking har vært mindre utbredt blant kvinner i hele perioden, med unntak av de siste to tiårene da andelen dagligrøykere har vært lik for menn og kvinner. I 2022 var andelen dagligrøykere syv prosent.
- Blant unge voksne i alderen 16-24 har imidlertid andelen som røyker av og til steget over tid og var i 2022 på sitt høyeste nivå siden 1973, 19 prosent blant menn og 13 prosent blant kvinner.
- Andelen regelmessige røykere (de som røyker daglig eller av og til) i alderen 16-74 i Norge i 2022 var 15 prosent
- Særlig siden 2000 har det vært en økning i snusbruken, men økningen har stoppet opp i aldersgruppa 16-24 år.
- Det er tydelige sosioøkonomiske forskjeller i røyking, der tobakksbruken er lavest i gruppa med lang utdanning.

(Folkehelseinstituttet, 2022)

4.3 Illegale rusmidler

- Cannabis er det mest brukte illegale rusmidlet i Norge. En av fire har prøvd cannabis i løpet av livet, mens rundt 5 prosent oppgir å ha brukt cannabis i løpet av de siste 12 månedene.
- Nylig cannabisbruk – siste år eller siste måned – er mest utbredt i de yngste aldersgruppene.
- Cannabisbruken blant unge voksne har vært stabil de siste årene.
- De sentralstimulerende stoffene kokain, ecstasy/MDMA og amfetaminer er de mest brukte illegale rusmidlene etter cannabis. Også disse stoffene er mest utbredt blant menn og i de yngste aldersgruppene.
- Bruken av kokain blant unge voksne har økt noe de siste årene.
- Eksempler på andre illegale rusmidler er; amfetamin, heroin-opioider, kokain, ecstasy og GHB.

(Folkehelseinstituttet, 2022)

4.4 Vanedannende legemidler

Med vanedannende legemidler menes legemidler som brukes i medisinsk behandling, men som kan resultere i avhengighet hos pasienten. Dette gjelder legemiddelgruppene benzodiazepiner og benzodiazepinliknende stoffer og ulike opioider. Dette er i hovedsak medikamenter med smertestillende- og beroligende effekt og sovemedisiner. Disse medikamentene representerer også fare for avhengighet og misbruksproblemer. Bruk av vanedannende legemidler var mer utbredt blant sysselsatte med lavere utdanningsnivå og de som bor alene.

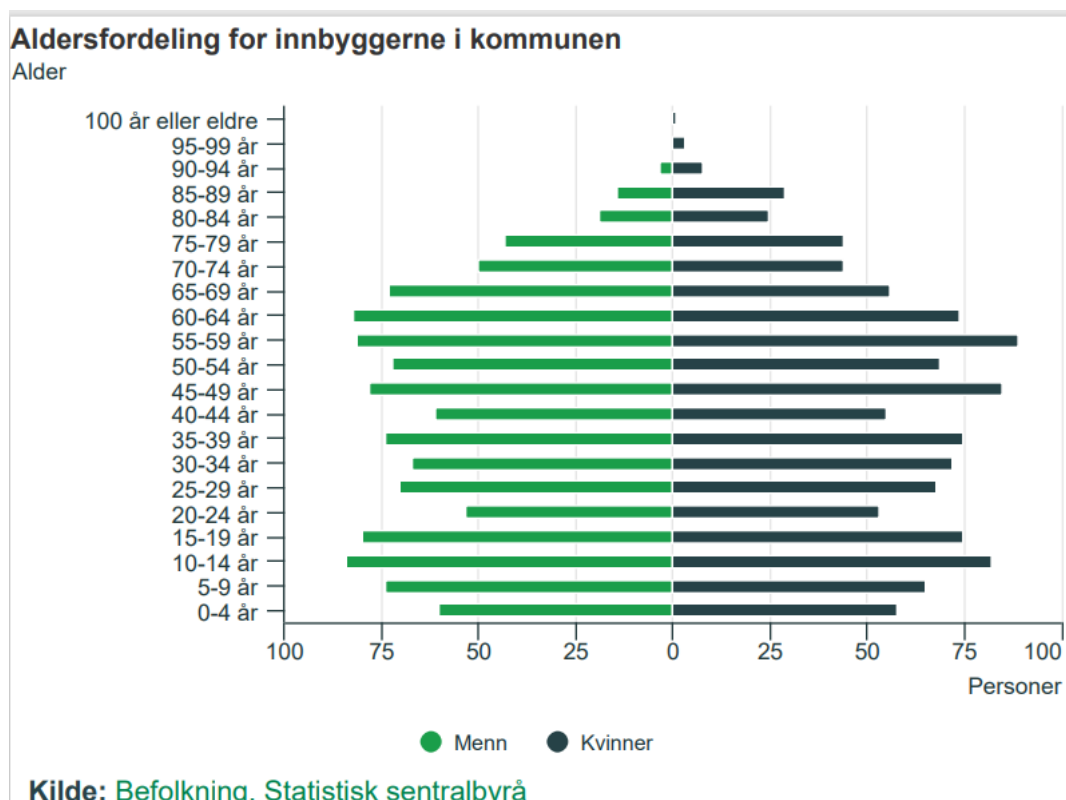
(Folkehelseinstituttet, 2024)

5.0 Lokale forhold

5.1 Status i kommunen

SSB (Statistisk sentralbyrå) sin kommunestatistikk viser at pr tredje kvartal 2024 bor det 2261 innbyggere i Vegårshei kommune. Aldersfordelt ser det slik ut:

Dette betyr at 30% av befolkningen i Vegårshei er mellom 0 og 24 år, 52% er mellom 25 og 65 år og 18% er over 66 år.

Det er flest med innvandrere bakgrunn fra Ukraina (135 personer), Eritrea (27 personer) og Syria (26 personer).

Folkehelseinstituttet utarbeider folkehelseprofil og oppvekstprofil for kommunene. For Vegårshei viser profilen at andel barn som bor i husholdninger med vedvarende lav inntekt er høyere enn landet som helhet. Vedvarende lav inntekt vil si at den gjennomsnittlige inntekten i en treårsperiode er under 60 prosent av median husholdningsinntekt i Norge.

I 2023 bodde 87% i eid bolig.

I 2023 hadde 85,4% av barn i barnehagealder barnehageplass.

Oppvekstprofilen viser at antall barn med barnevernstiltak er høyere enn landet som helhet. Det samme gjelder barn som er henvist til pedagogisk psykologisk tjeneste. Den viser også at trivsel på

skolen blant barn på 7. trinn er lavere enn landsgjennomsnitt i 2022. Gjennomføringsandelen for videregående skole er høyere enn landet som helhet. Gjennomføringsgraden for Vegårshei kommune

er 87% etter fem år (perioden 2014 - 2020) og 86% etter fem år året etter (perioden 2015 - 2021). Vegårshei har en markant forskjell på jenter og gutter med tanke på gjennomføring. Jentene ligger på 94% gjennomføringsgrad og guttene på 79% (Plan for kompetanseutvikling i oppvekstsektoren, Vegårshei kommune)

Ungdataundersøkelsene (2022) for Vegårshei viser at det har vært nedgang i hvor fornøyde elevene på ungdomskolen, er med skolen de går på. Denne undersøkelsen viser også at flere enn landsgjennomsnittet føler seg trygge i nærområdet, synes tilbudet av lokaler der de kan treffe andre ungdommer på fritiden er bra, og er med i en organisert fritidsaktivitet.

Ungdataundersøkelsen for ungdomsskolen viser at andel som rapporterer symptomer på psykisk plager ikke er høyere enn landsgjennomsnitt, på samme tid er det flere som opplever mobbing.

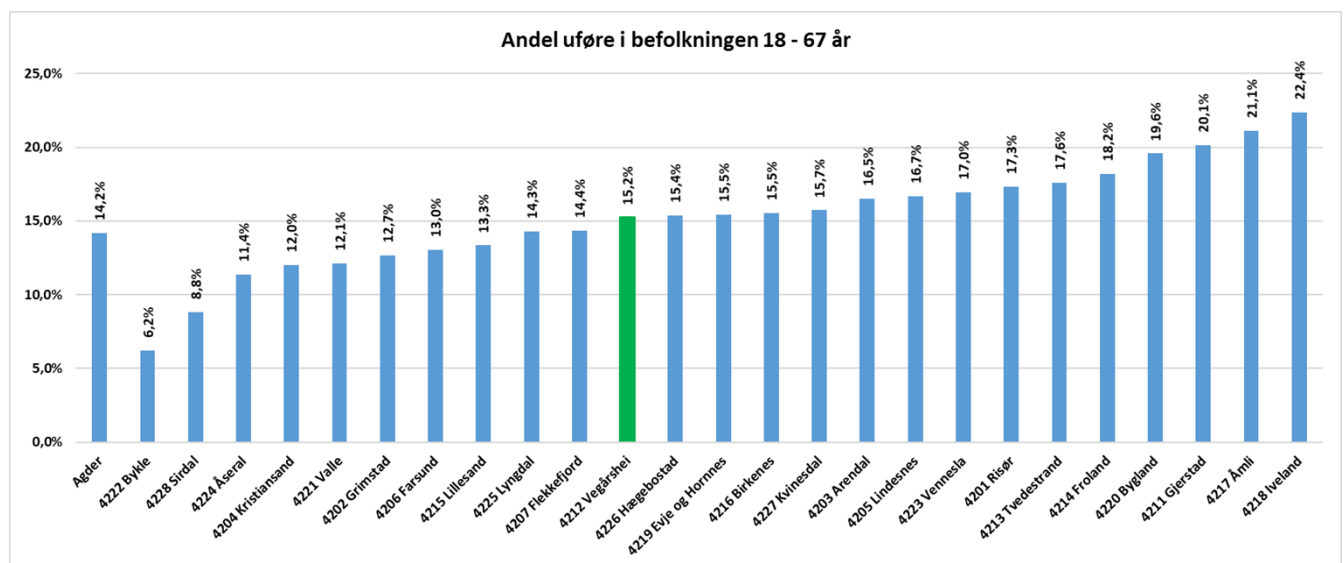
45% svarer at de sover syv timer eller mindre pr natt (anbefalt for aldersgruppen 8-10 timer)

Undersøkelsen viser også at ingen på ungdomskolen røyket daglig, men tre prosent svarte at de snuste daglig. Ingen brukte vape eller e-sigaretter daglig. 67% svarte at de aldri hadde smakt alkohol, 25% hadde smakt noe få ganger. Ingen av de spurte hadde forsøkt illegale rusmidler.

Ungdata junior undersøkelsen er en noe enklere undersøkelse som gjennomføres på mellomtrinnet, denne ble også gjennomført i 2022. Den viser at 86% av elevene på mellomtrinnet er med på en organisert fritidsaktivitet. 46% svarer at de sover åtte timer eller mindre pr natt (anbefalt for aldersgruppen er 9-11 timer) Undersøkelsen viser også at de aller fleste er svært godt fornøyd med foreldrene sine.

Antall uføre

Tall fra NAV fra oktober 2024 viser at 15,2% av befolkningen mellom 18 og 67 år er uføretrygdet.

Tall fra politiet for Vegårshei kommune:

Årstall	Narkotika- overtredelse (straffeloven)	Narkotikabruk (legemiddeloven)	Narkotikabesittelse (legemiddeloven)	Vegtrafikkloven §22, 1 ledd	Doping overtredelse
2020	10	5	4	7	1
2021	4	1	1	6	0
2022	0	1	1	8	0
2023	2	0	0	9	0
2024	6	0	4	11	0

Oppdrag knyttet til psykisk helse i periode 01.01.2020 til 31.10.2024 – 23.

Skolehelsetjenesten

Helsesykepleier følger opp enkelt barn/ungdom med samtaler, denne oppfølgingen er i hovedsak knyttet til psykisk helse, og gjelder rundt 25 barn pr år.

I tillegg følger sosiallærer opp barn/ungdom med samtaler, men er mangler tall.

Psykisk helse og rustjenesten

Tjenesten Psykisk helse og rus har omkring 50-55 brukere som får oppfølging. Aldersfordeling varier.

Ny henvisinger til tjenesten:

2021: 11 nye saker

2022: 27 nye saker

2023: 23 nye saker

2024 (tom 01.11.24): 25 nye saker

Ny henvisinger fordelt etter alder (2021-2024):

0-19 år: 3

20-29 år: 19

30-39 år: 20

40-49 år: 12

50-59 år: 9

60-69 år: 12

70-79 år: 7

80+ år: 2

NAV har ikke tall på hvor mange av dem som følges opp hos dem som har utfordringer knyttet til psykisk helse eller rus. Hos barneverntjenesten er tallene for små til å kunne gis ut.

6.0 Tjenester i kommunen

Tjenester i kommunen		
Tjeneste	Mål	Innhold
Psykisk helse og rus	Bidra til at mennesker i Vegårshei med psykiske plager eller lidelser og / eller rusproblematikk får de tjenestene de trenger for å kunne leve et verdig liv. Tjenesten har fokus på recovery, åpen dialog, helhetlig tenkning, samarbeid, brukermedvirkning og hva som er viktig for den det gjelder. Har 2,9 årsverk (0,2 til fagansvar og 2,7 til brukeroppfølging)	• personlig oppfølging og samtaler • hjelp til å lage struktur i hverdagen og finne meningsfulle aktiviteter • hjelp til å finne riktige tjenester • støtte til bedring og mestring • samarbeid med fastlege og andre hjelpeinstanser • Henvising til behandling i spesialisthelsetjenesten, TSB • Kontakt med pårørende • Individuell plan/koordinator og ansvarsgruppe
Rusforebyggende enhet	Personer som er tatt for bruk og besittelse av illegale rusmidler, og som påtale og politi har besluttet at skal møte i enheten som vilkår for en påtaleunndatelse eller betinget dom. Det er obligatorisk med ett oppmøte for å unngå bot/straff fra påtalemyndighetene.	Enheden kaller inn og møter personer som ilegges møteplikt etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. § 3-9 b. I Vegårshei kommune ligger Rådgivende enhet for russaker i sektor for Helse og mestring.
Helsestasjon og skolehelsetjeneste (inkludert helsestasjon for ungdom)	<u>Mål for tjenesten:</u> Helsestasjonen og skolehelsetjenesten har som oppgave å fremme helse og trivsel og forebygge sykdom og skader hos barn og ungdom. Legger vekt på barnets/ungdommens fysiske, psykiske og sosiale utvikling.	Tilbud til gravide, foresatte, og barn og unge i alderen 0–20 år. • Å gi veiledning • Vurdere fosteret og barn/ungdoms utvikling • Undervisning • Vaksinerings
Jordmor	Mål er å bidra til at den gravide og partner skal føle trygghet i graviditeten, og være godt forberedt på fødsel, amming og foreldrerollen, med den informasjonen som er gitt av jordmor.	Jordmor undersøker mor og barnets helse. Hun samarbeider bredt tverrfaglig, henviser videre ved behov og tilbyr samtale om fødsel, amming og spedbarnstiden.
Fysioterapeut	Målet med tilbudet er å bedre barn og unges funksjonsnivå.	Kommunefysioterapeut er koordinator for kommunens rehabiliteringsarbeid, og har

	Motivasjon og inspirasjon til trening sammen med andre. Opprettholde funksjonsnivå	ansvar for å bidra i forhold til forebyggende og helsefremmende arbeid. Trening/rehabilitering/behandling tilbys i en tidsavgrenset periode.
Ergoterapi og tekniske hjelpemidler	Ergoterapeutene jobber for at folk kan bo hjemme lengst mulig og i størst mulig grad utføre hverdagens aktiviteter.	Kartlegginger i hjemmet og formidler nødvendige hjelpemidler. Ergoterapeut bidrar også innen hverdagsrehabilitering. Utlån av tekniske hjelpemidler når behovet er kortvarig/forbigående.
Fastleger	Helsehjelp	Vegårshei har to kommunale fastleger
Nedsatt funksjonsevne	Gi gode tjenester til brukerne på riktig omsorgsnivå, og å opprettholde et godt arbeidsmiljø som igjen bidrar til et høyt faglig nivå på tjenestene	Tjenesten lager individuelle aktivitetstilbud for personer og pårørende som har behov for et sosialt tilbud på grunn av nedsatt fysisk eller psykisk funksjonsevne. Klokkartunet er en bolig med fire boenheter som er spesielt tilpasset personer med psykisk og/eller fysisk funksjonshemming.
Helse og omsorg	Gi gode tjenester til brukerne på riktig omsorgsnivå, og å opprettholde et godt arbeidsmiljø som igjen bidrar til et høyt faglig nivå på tjenestene	• Hjemmehjelp • Demenskontakt • Dagtilbud for hjemmeboende demente • Døgnbasert hjemmesykepleie • Trygghetshybler • Transportordning for funksjonshemmede • Korttids-, rehabiliterings- og avlastningstilbud i sykehjem • Langtidsopphold i institusjon • Trygghetsalarm • Omsorgsbolig for personer med varige sammensatte behov
Husbankens virkemidler/kommunale boliger	Bidra til at de vanskeligstilte på boligmarkedet får en egnet bolig, hjelp til å mestre sin boligsituasjon og til å bli innlemmet i sitt nærmiljø og samfunnet ellers.	• Startlån • Bostøtte • Kommunal bolig • Midlertidig bolig

Skole	Ha høy kvalitet og gi den enkelte og samfunnet nødvendige forutsetninger for fremtidig velferd, verdiskaping og en bærekraftig utvikling. Det er et mål at alle elever skal oppnå grunnleggende ferdigheter og oppleve mestring og utfordring i skolen.	• Barneskole • Ungdomsskole • Mottaksklasse • SFO Totalt ca. 300 elever Sosiallærer i 20% stilling
Barnehage	Målet er at fra tida i barnehagen skal barna få med seg trygghet, en positiv holdning til seg selv og andre, kunnskap og erfaringer og masse gode minner.	Tilbud til barn 0-6 år Vegårshei barnehage består av to avdelinger, en avdeling for asylmottaket en i Myra sentrum og en på Ubergsmoen. Det er to private barnehager i kommunen: Dyrebo gårdsbarnehage og Ljøstadsaga barnehage.
Barneverntjenesten Øst i Agder	Sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekst vilkår. Vegårshei har interkommunal barneverntjeneste, Gjerstad er vertskommune.	• Å gi hjelp og støtte • Ta vare på utsatte barn • Ansvar for å gripe inn – eventuelt mot foreldrenes vilje
NAV Øst i Agder	Hjelpe folk i arbeid, bidra til sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet, og gi sosial og økonomisk trygghet for den enkelte. Vegårshei har interkommunalt NAV. Tvedestrand er vertskommune.	Individuelt oppfølgingsarbeid som økonomisk støtte, råd og veiledning, arbeidsutprøving, oppfølging av sykemeldte, karriereveiledning.
Pedagogisk psykologisk tjeneste	PP-tjenesten hjelper barnehager og skoler med å legge til rette for barn og elever med behov for tilrettelegging. Hensikten er at de får et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud. Vegårshei har interkommunal PPT – Risør er vertskommune.	Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) gir barn og foreldre råd og veiledning om utvikling, opplæring, trivsel og tilpasning i hjem, barnehage og skole. PPT utreder og gir råd om barns behov for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning (0 -16 år).

Psykososialt kriseteam

Vegårshei kommune har et psykososialt kriseteam, dette er ikke en egen tjeneste, men et team sammensatt fra ulike tjenester. Teamet tilbyr støtte og oppfølging til personer som har akutt behov for hjelp som følge av tragiske dødsfall, kriser og ulykker. Er det behov for oppfølging over lengre tid formidles det kontakt med det øvrige hjelpeapparatet.

7.0 Samarbeidsfora

Gruppe	Kort beskrivelse
SLT	Samordningsmodell for lokale forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet. Her deltar SLT-koordinator, rektor, barneverntjenesten, politikontakt, skolehelsetjenesten og fagansvarlig Psykisk helse og rus
BTI	Arbeidsgruppe for Bedre tverrfaglig innsats. Gruppen består av skolehelsetjenesten, saksbehandler Tjenestekontoret, spesialpedagogisk koordinator skolen, seksjonsleder barnehage og fagansvarlig Psykisk helse og rus
Ressursteam for skolen	Tverrfaglig drøftingsmøter. Består av PPT, barneverntjenesten, skolehelsetjenesten, rådgiver, sosiallærer, rektor, spesialpedagogisk koordinator, andre ved behov
Ressursteam for barnehagene	Tverrfaglige drøftingsmøter. Består av PPT, barneverntjenesten, helsesykepleier, fysioterapeut, spesialpedagog, styrere, andre ved behov
Koordinerende team	Koordinerende team har primært ansvar for tildeling og oppnevning av koordinator, og å sørge for at krav til samhandling ivaretas. Gruppen består av saksbehandler tjenestekontoret, sektorleder Helse og mestring, fysioterapeut og ergoterapeut. Oppvekst deltar ved behov.
Politiråd	Samhandling mellom politi og kommune. Gruppe består av ordfører, lensmann, politikontakt for Vegårshei og SLT-koordinator
Oppvekstforum	Samarbeidsforum bestående av rektor, styrer kommunal barnehage, SFO-leder, seksjonsleder Oppvekst, hovedtillitsvalgt Fagforbundet og hovedtillitsvalgt Utdanningsforbundet.
Boligsosialt team	Pådriver for det boligsosiale arbeidet. Gruppen består av Sektorleder Samfunn og infrastruktur, NAV, seksjonsleder Friskhet og mestring, saksbehandler husbankens virkemidler og fagansvarlig Psykisk helse og rus
Samarbeidsfora Psykisk helse og rus Øst i Agder	Møtepunkt for ledere og fagansvarlige innenfor Psykisk helse og rus tjenestene i Risør, Tvedestrand, Åmli; Gjerstad og Vegårshei fire til seks ganger pr år for drøfting av faglige spørsmål på systemnivå.

8.0 Samarbeidspartnere utenfor kommunen

De kommunale tjenestene samarbeider med flere tjenester utenfor kommune, noen eksempler på dette er:

Spesialisthelsetjenesten

- ARA, avdeling for rus og avhengighet
- DPS, distriktpsikiatrisk senter
- Psykiatrisk klinikk
- Abup, avdeling for barn og unges psykiske helse
- Andre poliklinikker og avdelinger ved Sørlandet sykehus

Politi

Videregående skole

Kriminalomsorgen

Fastleger i og utenfor kommunen

Oppfølgingstjenesten og andre støttetjenester for videregående skolen

Privatpraktiserende psykologer og psykiatere

9.0 Tiltak

Forebyggende tiltak i Vegårshei kommune fordelt etter tiltakspyramiden:

Primærforebyggende tiltak:

I skolen finnes det mange primær- og sekundærforebyggende tiltak i skole og barnehage rette mot språkferdigheter. Disse kan også sees som forebyggende med tanke på psykisk uhelse og rus pga gode språkferdigheter øker mulighet for utdanning og jobb. Disse tiltakene er ikke tatt med her, men det vises til «plan for å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker»

Barnehage, skole og skolefritidsordningen er barns viktigste hverdagsarena utenfor hjemmet og skal sikre at alle barn og unge har mulighet til utvikling, mestring, læring og trivsel. Disse arenaene, sammen med blant annet organiserte fritidsaktiviteter, er viktige i det forebyggende arbeidet. Foreldrenes økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser har betydning for barns helse og oppvekst. Tiltak som styrker barns selvtillit og mestringfølelse, øker motivasjon og trivsel på skolen, legger til rette for en mer aktiv fritid og hindrer utvikling mot atferdsproblemer, vil kunne være med å styrke barns helse og muligheter. Alle tiltak som bidrar til å styrke foreldrenes mulighet for å ivareta sine barn er også viktig. Dette inkluderer tiltak som kan bidra til at foreldre får en bedre og mer forutsigbar økonomi, og tiltak som kan gi økt kunnskap om hvordan de best kan ivareta egen og barnas helse. (Forebyggende innsats for barn og unge, Rundskriv Ø – 16/2018)

Primærforebyggende tiltak:

Tiltak	Kort beskrivelse	Ansvar
Barnehage		
SMART	Opplegg rettet mot å styrke sosial kompetanse.	Alle ansatte i barnehagene
Stine Sofie - Barnehagepakke	Pedagogisk opplegg rettet mot barn for å forebygge vold og overgrep	Pedagogiske ledere i barnehagene
Alle med	Observasjonsmateriell aldersadekvat utvikling/mestring	Pedagogisk leder
Minos	Handlingsplan for flerkulturelle barn og familier (veileder)	Styrer/pedagogisk leder
Overgangsmøte barnehage/skole	Sikre at overgang fra barnehage til skole blir god, og at det legges til rette for at barnets behov ivaretas	Styrere/rektor/SFO-leder
Barnesamtaler	Individuelle (systematiske) samtaler med alle barn fra 3 år	Pedagoger og fagarbeidere i barnehagene
Oppstartsamtale/ foreldresamtale	Samtale med foreldre før barnet begynner i barnehagen og videre tilbud to ganger i året. Utvidet tilbud til flerspråklige	Pedagogisk leder
Opplæring/ kompetanseheving	Årlig (januar) personalmøte med gjennomgang av rutiner melding og oppfølging av vold mot barn	Styrer
Skole		
SMART	Opplegg rettet mot å styrke sosial kompetanse. Brukes 1.-4.trinn	Rektor
LINK	Undervisningsopplegg knyttet til livsmestring. Brukes 5. til 7. trinn.	Rektor
Jeg vet	Undervisningsopplegg om mobbing, vold, overgrep og barns rettigheter	Kontaktlærer/ Helsesykepleier
Minos	Handlingsplan for flerkulturelle barn og familier (veileder og konkrete skjema)	Rektor/kontaktlærer
Dele = delta	Undervisningsopplegg utviklet av Kripos for å forebygge deling av voldsvideoer. Gjennomføres i 8. trinn.	Politikontakt
Rus, vold, snitching, holdninger	Opplegg fra politiet i 9. trinn, med foreldremøte.	Politikontakt
Verdensdagen for psykisk helse	Opplegg i forbindelse med Verdensdagen for psykisk helse i skolen.	Psykisk helse og rus og Skolehelsetjenesten
Temakvelder/ Tematimer i skolen/ foreldremøter	Temakvelder/tematimer i skolen om søvn, nettvett, telefonbruk mm	Sektorleder Oppvekst, FAU, SLT
Elevsamtaler	Individuelle (systematiske) samtaler med alle elever fra 1. til 10. trinn, to ganger årlig	Kontaktlærer
Utviklingssamtaler	Systematiske samtaler med alle elever og foresatte fra 1. til 10. trinn, to ganger årlig	Kontaktlærer
Helse		
Kartlegging jordmor	Jordmor kartlegger alle gravide i forhold til rus, psykisk helse, vold og andre foreldreskapsutfordringer.	Jordmor
10 smart tips til alle småbarnsforeldre	Hefte og app fra Stine Sofie stiftelsen. Til alle gravide.	Jordmor

Se barnet ditt snakke til deg	Hefte fra RBUP (Regionsenter for barn og unges psykiske helse). Til alle gravide.	Jordmor
Helsestasjon	Samtaler rundt tema i helsestasjonsprogrammet	Helsesykepleier
Skolehelsetjenesten 1. til 10. trinn	Råd og veiledning for å fremme fysisk og psykisk helse	Helsesykepleier
Barselgruppe	Helsesykepleier samler til oppstart av barselgruppe, deretter drives de av deltagere.	Helsesykepleier
Helsestasjon for ungdom	Råd og veiledning, noen å snakke med. Hjelp og rådgivning i forhold til prevensjon.	Helsesykepleier/ Jordmor
Godt begynt	Strukturert digitalt kartleggingsverktøy med spørsmål om helse til foresatte med barn på to år og første klasse, samt ungdom i 8. trinn. Svar brukes som utgangspunkt for helsesamtale (på vent pr mai 2024)	Helsesykepleier
Helsesamtale med helsesykepleier	Systematisk samtale med alle på 1. og 8. trinn. I 1. trinn er foresatte med på samtale. Med lege 1. trinn.	Helsesykepleier
ICPD - International Child Development Programme	ICDP er et helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse (foreldreveiledning i gruppe). Tilbys via helsestasjonen.	Sektorleder Helse og mestring/seksjonsleder Oppvekst Veiledere ICDP
Gruppetrening	Gruppetrening for eldre. Fysisk aktivitet og forebygging av ensomhet	Fysioterapeut
Barnehage/skole/helse		
«Å ta opp uro»	Metodikk for å ta opp subjektiv uro rundt barn, unge, foreldre tidlig med den det gjelder.	Ledelse Helse og mestring og Oppvekst
«Adferd som utfordrer»	Opplæring av ansatte med fokus på økt trygghet og mestring i møte med utfordrende atferd.	Ledelse Helse og mestring og Oppvekst
Fritid		
Utstyrsbank	Barnehagen har egen utstyrsbank. Frivillighetssentral har utstyrsbank med skiutstyr og utstyr til tur	Frivillighetssentralen
Bibliotekklubb	Lavterskeltilbud for barn på mellomtrinnet	Bibliotekar
Frivillige organisasjoner	I kommunen finnes det mange lag, foreninger og organisasjoner, disse gjør en stor jobb i forhold til forebyggende tiltak både for barn, unge, voksne og eldre.	Frivillige organisasjoner
Frivillighetssentral	Bidrar til og samordner frivillig aktivitet	Ansatte Frivillighetssentralen
Oversikt over fritidsaktiviteter	Det finnes oversikt over fritidsaktiviteter for barn og unge på kommunens hjemmeside	Kontaktperson tilskudd inkludering
Lave kontingenter	Lave kontingenter på aktiviteter kan bidra til deltagelse	Frivillige organisasjoner
Språkkafe	Treff på biblioteket for å øve på å snakke norsk	Bibliotekar
Alle med	Vegårshei er med i «alle med» for å inkludere flere barn og unge i fritidsaktiviteter	Vegårshei kommune i samarbeid med Frivilligsentral

Sekundærforebyggende tiltak:

Tiltak	Kort beskrivelse	Ansvar
Redusert betaling barnehage/SFO	Behovsprøvd mulighet for redusert betaling barnehage og SFO.	Sektorleder Oppvekst
Ressursteam for barnehage	Tverrfaglig drøftingsmøter	Spesialpedagogisk koordinator barnehage
Ressursteam for skole	Tverrfaglig drøftingsmøter	Spesialpedagogisk koordinator skole
Spesialpedagogisk hjelp (PPT)	Kartlegging og vurdering av rett/ikke rett til spesialpedagogisk hjelp/undervisning, og anbefaling av tiltak	Spesialpedagogisk koordinator barnehage og skole, og pedagogisk psykologisk rådgiver
Veiledning fra PPT	Veiledning til spesialpedagoger i barnehage en time pr måned	Spesialpedagogisk koordinator barnehage og pedagogisk psykologisk rådgiver
ABUP, Drop-in	Tilbud om en times veiledning fra psykolog ved ABUP til foresatt/barn og ansatte i kommunen	Helsesykepleier
EPDS (Edinburgh postnatal depresjonsskår)	Kartleggings skjema for depresjon som brukes på indikasjon av jordmor og helsesykepleier	Jordmor og helsesykepleier
Barn som pårørende	Kommunen har kontaktperson mellom Sørlandet sykehus og kommune for barn som har foresatte eller søsken som er i behandling.	Helsesykepleier 0-5 år
Sammen på vei	Sammen på vei er et intensivt oppfølgingsprogram som retter seg mot førstegangs fødende med sammensatte utfordringer. Oppfølgingen av foreldrene består av jevnlig hjemmebesøk av en familiesykepleier fra så tidlig som mulig i graviditeten (uke 12) frem til barnet fyller to år.	Jordmor kontaktperson
Samtale jordmor	Gravide som har vært utsatt for vold tidligere får samtaler og henvises eventuelt videre. Ved pågående vold egne rutiner.	Jordmor
Fastlege	Hvis det avdekkes vold, følger fastlege dette opp enten med henvisning til rett instans eller videre oppfølging hos fastlegen.	Fastlege
ICDP foreldreveiledning	ICDP er et helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse	Sektorleder Helse og mestring og sektorleder Oppvekst Veiledere ICDP

	(foreldreveiledning i gruppe). Obligatorisk del av introduksjonsprogrammet for bosatte flyktninger.	
Familiekoordinator	Tilbud til familier med vedvarende lav inntekt. Koordinatoren jobber sammen med familien for å bedre helsen og den økonomiske situasjonen, og sikre akseptable boforhold og et stabilt oppvekstmiljø.	NAV Øst i Agder
Oppfølging NAV	Gjennom oppfølgingsarbeid som økonomisk støtte, råd og veiledning, arbeidsutprøving, oppfølging av sykemeldte og karriereveiledning. NAV oppdager og kan henvise videre ved mer behov for oppfølging av psykisk helse og rusutfordringer.	NAV Øst i Agder
Bostøtte	Statlig behovsprøvd støtteordning for personer med lav inntekt.	Saksbehandler Husbankens virkemidler
Startlån	Vanskeligstilte på boligmarkedet skal få mulighet til å kjøpe egen bolig. Barnefamilier skal prioriteres.	Saksbehandler Husbankens virkemidler

Tærtiærferebyggende tiltak:

Tiltak	Kort beskrivelse	Ansvar
Individuell oppfølging sosiallærer	Oppfølging i form av samtale. Kan også være sekundærferebyggende	Sosiallærer
Individuell oppfølging helsesykepleier	Oppfølging i form av samtale. Kan også være sekundærferebyggende	Helsesykepleier
Individuell oppfølging Psykisk helse og rus	Oppfølging i form av samtale, veiledning og samarbeid med andre involverte.	Psykisk helse og rus
Fastlege	Hvis det avdekkes psykiske helse eller rusutfordringer, følger fastlege dette opp enten med henvisning til rett instans eller videre oppfølging hos fastlegen.	Fastlege
Barnekoordinator	Kommunene skal tilby barnekoordinator til familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og der barnet har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester.	Koordinerende team
Koordinator	En person som har ansvar for å koordinere og samordne det tverrfaglige samarbeidet.	Koordinerende team
Individuell plan	Verktøy for å sikre og koordinere fremdrift i det tverrfaglige tjenestetilbudet.	Koordinerende team
Ansvarsgruppe	Planlagte samarbeidsmøter hvor behov, ansvar og videre oppfølging er tema.	Koordinerende team
Tiltak fra barnevernet	MST, foreldreveiledning, avlastning, miljøterapeutisk oppfølging, tilsyn, familieråd og gratis barnehageplass/SFO,	Barneverntjenesten Øst i Agder
Avlastning	Tilbud til personer og familier med særlig tyngende omsorgsarbeid.	Koordinerende team
Støttekontakt	Tilbud til personer som trenger ekstra støtte og oppfølging for aktivitet i fritiden	Koordinerende team
Østre Agder krisesenter	Krisesenteret er et tilbud til den som er utsatt for vold eller overgrep fra en partner, familie eller andre i et nært forhold til. Sentrene tilbyr beskyttelse, sikkerhet, råd og veiledning til kvinner, menn og barn.	Østre Agder krisesenter

10.0 Tiltak under oppstart/planlegging

Tiltak	Kort beskrivelse	Ansvar
Forebyggende program i skolen	Frem til 2021 har det forebyggende programmet «kjærlighet og grenser» vært brukt i skolen, dette er under revurdering, og Vegårshei med som pilotkommune for nytt opplegg.	Seksjonsledere Helse og mestring og Oppvekst
Skole-hjem samarbeid	I samarbeid med FAU sette fokus på skole-hjem samarbeid	Seksjonsleder skole (rektor)
Oppsøkende team barn og unge	To stillinger til forebyggende arbeid 0-25 år, oppstart 01.10.2024	Sektorleder Oppvekst
Etablering av psykisk helsetjeneste til barn og unge	Forprosjekt fra 01.12.2024	Seksjonsleder Friskhet og mestring
Miljøteam skole	Eget under oppstart	Sektorleder Oppvekst
Miljøterapeut Oppvekst	Lagt inn i budsjett 2025	Sektorleder Oppvekst
Aktivitetstilbud Psykisk helse og rus	Planlagt en dag pr uke fra 01.01.2025. Lavterskeltilbud.	Seksjonsleder friskhet og mestring
Mini-Risk	Mini-Risk er et lavterskel mestringskurs for engstelige barn og ungdom, og som tilbys elever på mellomtrinnet og på ungdomsskoler.	Sektorleder Oppvekst
FACT Voksne	FACT er et behandlings- og oppfølgingstilbud til personer med alvorlig psykisk lidelse. Samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. Det vurderes vertskommune samarbeid.	Sektorleder Helse og mestring
Kompetanseheving	Påbegynt kompetanseheving rundt psykisk helse og rus utfordringer hos mennesker med nedsatt funksjonsevne til ansatte Klokkartun	Seksjonsleder Friskhet og mestring
Kompetanseheving	Påbegynt kompetanseheving knyttet til ulike tema rundt psykisk helse til en gruppe som jobber med barn og unge	Styringsgruppe og prosjektleder forprosjekt psykisk helsetjeneste til barn og unge
Kommunepsykolog	Det har vært forsøkt å på plass kommunepsykolog i 20% i samarbeid med nærliggende kommuner, men ikke lykkes. Arbeidet fortsetter.	Sektorleder Helse og mestring
Øst i Agder tilbud	Vegårshei samarbeider med Åmli, Gjerstad, Tvedestrand og Risør om å benyttes hverandres gruppetilbud til målgruppen Psykisk helse og rus.	Fagansvarlige/leder Psykisk helsetjenester i Øst i Agder kommunene

11.0 Behov fremover

Tiltak	Kort beskrivelse	Ansvar
Rutine Pleie og omsorg	Behov for utarbeidelse av rutine for kartlegging og oppfølging suicidalitet. Rutine vil også kunne brukes av Tjenestekontoret.	Seksjonsleder Pleie og omsorg
Rutiner skolen	Behov for utarbeidelse av rutine ved suicidalfare.	Seksjonsleder skole (rektor)
Rutine Klokkartun	Behov for utarbeidelse av konkret skriftlig rutine ved suicidalfare. Lett tilgjengelig for ansatte	Seksjonsleder Friskhet og mestring
Kompetanseheving	Behov for kompetanseheving knyttet til suicidalitet i seksjon for Pleie og omsorg	Seksjonsleder Pleie og omsorg
Kompetanseheving	Behov for kompetanseheving psykisk helse og rus lidelser hos eldre hos ansatte i pleie og omsorg	Seksjonsleder Pleie og omsorg
Klassemiljø og mobbing	Kontinuerlig fokus på gode klassemiljø og mobbing	Seksjonsleder skole (rektor)
Digital oversikt over fritidsaktiviteter for voksne	Sikre samlet informasjon	Ikke avklart, men mulig folkehelsekoordinator eller mulig en oppgave for Frivilligsentralen
Digital oversikt over fritidsaktiviteter for barn og unge (finnes nå i Word)	Sikre bedre tilgjengelighet	Sektorleder Oppvekst Frivillighet
Gjøre plan for psykisk helse og rus kjent i tjenestene	Gjennomgang av plan i personalmøte	Seksjonsledere Helse og mestring Seksjonsledere i Oppvekst
Pedagog	Intensiv lese- og skriveopplæring	Sektorleder Oppvekst
Skolelos	Har tilskuddsmidler fra Bufdir, men mangler egenfinansiering for å sette i gang. Stilling forebygge skolefravær og drop-out. Kontakt med videregående skoler.	Sektorleder Oppvekst
Gratis fritidsaktivitet	Midler til en gratis fritidsaktivitet jf. fritidserklæring. Søke midler Bufdir	Folkehelsekoordinator
Stafettlogg	Stafettlogg er en digital samhandlingsplattform mellom barn, foresatte og ansatte og skal sørge for individuell oppfølging av barn og unge. Søkt om midler.	Sektorleder Helse og mestring og sektorleder Oppvekst.
Ufrivillig skolefravær	Kompetanseheving for å jobbe med forebygging	Sektorleder Oppvekst
Boliger	Behov for robuste boliger for mennesker med nedsatt boevne pga utfordringer knyttet til rus og psykisk helse	Sektorleder Samfunn og infrastruktur

FACT Rus	FACT er et behandlings- og oppfølgingstilbud til personer med ruslidelse som har vansker med å følge opp poliklinisk behandling. De bør utredes behov for samarbeidsavtale med spesialisthelsetjenesten	Sektorleder Helse og mestring
FACT Ung	FACT ung er et behandlings- og oppfølgingstilbud til unge 12 – 25 år som med psykisk helse/og eller rusutfordringer, og som har behov for langvarig, tilpasset og sammensatt innsats. Det bør utredes behov for samarbeidsavtale med spesialisthelsetjenesten	Sektorleder for Helse og mestring og sektorleder for Oppvekst

12.0 Evaluering

Administrativ evaluering vår 2026. Det vil være behov for å se på om igangsatte tiltak er riktig i forhold til utfordringsbilde i kommunene. De må avklares hvordan kommunen evaluerer om tiltak virker.

Planen rulleres høst 2028.

Kilder:

[Hva er forebygging? - forebygging.no](https://forebygging.no)

[rusmidler – Store medisinske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no)

[Rusmiddellidelser - FHI](https://fhi.no)

[psykisk helse – Store medisinske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no)

[Psykiske plager og lidelser hos voksne - FHI](https://fhi.no)

[Forskning om barn som pårørende - Helsedirektoratet](https://helsedirektoratet.no)

[Røyking og snusbruk - FHI](https://fhi.no)

[Narkotikabruk i Norge - FHI](https://fhi.no)

[plan-for-kompetanseutvikling-i-oppvekstsektoren-2024-2025.pdf](#)

Helsenorge.no

forebygging.no

Forebyggende innsats for barn og unge, Rundskriv Ø – 16/2018

Folkehelsedag; Statsforvalteren i Agder, 2024

Folkehelseinstituttet, 2022

Store norske leksikon

FHI – Rusbrukslidelser i Norge

Barn av foreldre med psykiske lidelser eller alkoholmisbruk-omfang og konsekvenser, Fartein Ask Torvik og Kamilla Rognmo, Rapport 2011:4, Nasjonalt folkehelseinstitutt

Kommuneplan Vegårshei 2014 – 2025, samfunnsdel